

Gebiedsgericht beleid stikstof

Voorstellen vanuit Biohuis

In de kamerbrief van 24 april 2020 schrijft minister Schouten dat de structurele aanpak stikstof onder andere zal bestaan uit een gebiedsgerichte aanpak. Als Biohuis denken wij hier graag in mee en geven wij aanbevelingen voor een goed gebiedsproces.

Inleiding

Biologisch: wettelijk geborgd systeem

Veel biologische bedrijven bevinden zich in de omgeving van natuurgebieden. Zij werken relatief vaak samen met terreinbeherende organisaties en verzorgen dan bijvoorbeeld extensieve begrazing, maaibeheer en/of weidevogelbeheer. Dit past heel goed bij de biologische bedrijfsvoering, die extensiever en zonder chemische middelen werkt. Dat is, naast de bijdrage in het terreinbeheer, een belangrijk extra voordeel voor natuur en milieu in en rondom natuurgebieden. De stikstofemissies per hectare zijn in de biologische landbouw duidelijk lager dan bij gangbare bedrijven. Dat is geen toeval, maar heeft direct te maken met de wettelijke voorschriften voor de biologische productiemethode. De Europese Unie (die deze wettelijke voorschriften maakt voor biologische landbouw in heel Europa) schrijft in de Verordening dat biologische landbouw bijdraagt aan de milieu-, klimaat-, en natuurdoelstellingen van de Unie. Met name de regelingen die zorgen voor schoon water, schone lucht, een gezonde flora en fauna en een gezonde bodem. Precies wat de kwetsbare natuur nodig heeft. De biologische landbouw is, als enige systeem, in Europese en Nederlandse wetgeving van producent tot consument volledig wettelijk geborgd.

Niet opkopen maar ontwikkelen

In het stikstofbeleid wordt gesproken over opkoop van bedrijven in de buurt van natuurgebieden. Opkopen is een hele dure manier om emissies te verminderen en suggereert een gebrek aan toekomstmogelijkheden. De optie dat bedrijven mogelijk opgekocht worden door de overheid, zorgt nu al voor waardedalingen in deze gebieden en grote terughoudendheid bij financiers van biologische, extensieve bedrijven die een belangrijke bijdrage leveren aan de kwaliteit en het beheer in en om kwetsbare natuurgebieden.

Als biologische sector zien wij meer in een positieve ontwikkeling van de gebieden rondom Natura 2000 en andere belangrijke natuurgebieden. Deze gebieden kunnen in stikstof depositie naar beneden door een cordon van nieuwe en bestaande extensievere landbouwbedrijven. Daarbij moeten intensieve vormen van landgebruik, die met veel emissies per hectare gepaard gaan, zo veel mogelijk omgevormd worden tot extensieve en minder schadelijke vormen van landgebruik. Het opkopen van een bedrijf is wat ons betreft de allerlaatste optie, als er geen mogelijkheid meer is voor omschakelen, extensiveren of verplaatsen. Dit zal dan altijd ingebed moeten zijn in en bijdragen aan een brede gebiedsgerichte aanpak, die in samenspraak met alle gebruikers tot stand komt.

Stikstof: beheersing van input en output

Het stikstofprobleem van Nederland is breder, met nationaal een grote input van stikstof. Het spitst zich nu toe op de natuurgebieden die kwetsbaar zijn voor een te hoge stikstofdepositie. Dat moet op een vrij korte termijn met maatwerk per gebied aangepakt worden. Daarbij is het vooral zaak om zo weinig mogelijk stikstof het gebied binnen te halen, zo veel mogelijk af te voeren met de producten en met zo weinig mogelijk emissies naar het milieu. Het gaat dus om het beheersen van zowel de input als output van stikstof op de bedrijven in een groter gebied rondom het Natura 2000 gebied.

In de brief van 24 april schrijft de minister dat de biologische sector nu al bijdraagt aan de verlaging van de stikstofdepositie. Op ons verzoek wordt nu nader onderzocht hoe die bijdrage nog verder geconcretiseerd en geoptimaliseerd kan worden. De WUR voert dit onderzoek uit in opdracht van het ministerie van LNV. Met de uitkomsten hiervan kunnen zowel biologische als gangbare bedrijven hun stikstofemissies verder verlagen.

Integrale bedrijfsvoering

De biologische landbouw kent een integrale benadering en zoekt daarbij nog continu naar optimalisering. Zij streeft naar een betere kringloop binnen het bedrijf maar ook tussen de verschillende biologische sectoren. De biologische landbouw is niet voor niets een systeemlandbouw. Dus zij kijkt niet alleen naar de directe emissies naar de lucht, maar beperkt ook de emissies naar bodem, grondwater en oppervlaktewater. Voor de landbouw betekent dit een lager niveau van stikstofinput per hectare, een maximale omzetting van stikstof in producten en een minimaal verlies van stikstof per hectare. Tegelijk is het dringend gewenst dat de landbouw, zeker rondom Natura 2000 gebieden, geen chemische middelen gebruikt, zorgt voor een gezonde levende bodem en streekeigen biodiversiteit op het eigen bedrijf stimuleert.

De biologische landbouw is door de integrale bedrijfsvoering bij uitstek geschikt om bij te dragen aan het verlagen van de stikstof deposities en het realiseren van een meer natuurinclusieve ruimtelijke inrichting, die bijdraagt aan behoud en herstel van de natuurgebieden. Wij zetten ons hier vanuit de biologische sector graag voor in. Hieronder doen wij een aantal concrete voorstellen.

Voorstellen voor een gebiedsgerichte aanpak

1. Lange termijn visie en instrumenten

Wees duidelijk over wat de doelen en ambities zijn voor het gebied, en welke ontwikkelingen gewenst zijn. Bied daarbij vanuit de rijksoverheid een geschikt instrumentarium met goede randvoorwaarden, passende ondersteuning en middelen. Stel deze vast voor een lange periode. Kijk vooral naar de benodigde lange termijn investeringen en goede ruimtelijke en economische randvoorwaarden waarbij de bedrijven zich goed kunnen ontwikkelen. Maak het vergunningen traject korter en kijk niet zozeer naar de aangevraagde wijziging en de effecten daarvan, maar meer naar het hele bedrijfssysteem en wat daar voor nodig is. Het vergoeden van jaarlijks terugkerende kosten voor bijzondere inspanningen ten behoeve van natuurbehoud en herstel zal ook

noodzakelijk zijn, maar dan moet de continuïteit over langere periodes wel gewaarborgd kunnen worden en geen onderwerp van wisselend beleid zijn.

2. Actieve betrokkenheid gebruikers

Stel de huidige landgebruikers van het betreffende gebied centraal en breng met hen in kaart wat hun perspectieven en wensen zijn voor de ontwikkeling van hun bedrijven op zo'n manier, dat in brede zin stikstofemissies afnemen en de milieukwaliteit verbetert. Wat hebben zij daar voor nodig? Denk hierbij primair niet aan omschakelingssubsidie, maar gebruik het op te zetten omschakelfonds voor zaken als langjarige beschikbaarheid van grond, het op peil brengen van de bodem en een goede verkaveling. Dit brengt de juiste mensen in beweging, die deze immense klus gaan klaren. Wij zullen in een ander verband ingaan op de voorwaarden voor een goed werkend omschakelfonds en de rol van grondbanken.

3. Steun omschakeling, maar wel in breder verband

Breng in kaart bij welke bedrijven interesse bestaat voor omschakeling naar biologische landbouw. Welke belemmeringen zijn er om dit niet te doen? Wat is er nodig om het wel te doen? Vanuit de biologische sector bieden wij aan om:

- a. Mensen in contact te brengen met adviseurs en biologische boeren die kennis kunnen delen op vaktechnisch en bedrijfseconomisch gebied.
- b. Te assisteren bij het opstellen van een bredere visie op de verdere ontwikkeling van de Nederlandse biologische landbouw, met streefcijfers voor een groter biologisch areaal (in Brussel wordt momenteel gesproken over een Europese doelstelling van 20% in 2030). Onze diverse sectororganisaties en handelsorganisaties kunnen hun kennis en inzichten in de marktontwikkelingen inbrengen. Hierdoor ontstaat er een evenwichtig streef en toekomstbeeld voor **alle** biologische sectoren, waar het gebiedsgerichte beleid bij aan kan sluiten.
- c. Samen met de overheden in de betreffende gebieden voorwaarden te ontwerpen voor het steunen van omschakelaars (met hulp van het door het rijk in te stellen omschakelfonds). Denk aan de genoemde lange termijn investeringen die de gewenste ontwikkeling en omschakelingen mogelijk moeten maken. Daarbij moet ook voor bestaande biologische bedrijven in het gebied een optimalisatietraject aangeboden en gefaciliteerd worden.
- d. Met betrokken overheden en partijen voorstellen uit te werken voor het vergroten van de markt van duurzame producten. Dit kan bijvoorbeeld door meer aandacht voor een eerlijke prijs, vergoeding voor maatschappelijke diensten of het verlagen van belastingen.

4. Oplossing op maat voor knelpunten

Breng in kaart welke bedrijven een moeilijk oplosbaar knelpunt zijn voor het gebied als geheel, of gezien de bedrijfssituatie. Zoek met hen en bedrijven die wel verder willen ontwikkelen naar een mogelijke uitweg. Dat kan in specifieke gevallen leiden tot het uitkopen of verplaatsen van bedrijven en het opnieuw uitgeven van de grond onder

bedrijven die willen extensiveren. Wij denken graag mee over de rol van een omschakelfonds en grondbanken (zie ook punt 2).

5. Extern salderen als hoge uitzondering

Sta extern salderen met sectoren buiten de landbouw alleen toe bij hoge uitzondering¹. Neem integrale gebiedsplannen altijd als basis voor de beoordeling van een vergunningaanvraag voor extern salderen. Laat bijbehorende rechten dan ook een onderdeel zijn van deze integrale aanpak. Het is belangrijk, dat er voldoende rechten (bijvoorbeeld stikstof) onder een gebiedsvisie, maar ook onder een biologische toekomstvisie blijven liggen. Fosfaatrechten zijn hierbij ook een voorbeeld. Als deze rechten bij extern salderen vrijkomen, moeten deze primair aan het totaalplan toekomen. Pas als ze in het gebied niet nodig zijn kunnen ze bijdragen aan het nationale beleid inzake sectorplafond of fosfaatbank. Het gaat om integrale "totaalplannen" (inclusief rechten), waar nieuwe én bestaande biologische bedrijven een onderdeel van zijn.

Neem steeds als basis voor maatregelen de integrale gebiedsplannen, die een concreet toekomst perspectief schetsen en die in overleg met de gebruikers van het gebied en hun adviseurs worden opgesteld.

Contact:

---

¹ Het extern salderen tussen NH₃ en NO_x zien wij als riskant voor de ontwikkeling van duurzame landbouw, aangezien landbouw economisch gezien meestal een veel lager rendement kent dan andere sectoren. Andere sectoren zullen de (extensieve) landbouw dan weggokopen. Het inruilen van NH₃ voor NO_x kan daarom alleen op zeer beperkte schaal en onder strikte randvoorwaarden.